

ROMA'NIN ANADOLU'DAKİ DÜZENLEMELERİ ÇERÇEVESİNDE LYKAONIA'NIN SİYASAL VE İDARİ YAPISI

Mehmet KURT¹

Öz

Antik Lykaonia'nın, batısında Phrygia Paroreia ve Doğu Pisidia, doğusunda Kappadokia, güneyinde Kilikia Trakheia (Dağlık Kilikia) ve güneybatında ise Isauria bölgeleri yer almaktadır. Lykaonia, gerek verimli ovası, gerek Anadolu'nun merkezinde yer alan konumu ve gerekse Kilikia Trakheia (Dağlık Kilikia), Isauria ve Pisidia gibi sık sık karışıklıkların yaşandığı yönetimi güç olan bölgelere yakınlığı nedeniyle Roma'nın Anadolu politikalarında ve idari düzenlemelerinde önemli bir yere sahip olmuştur. Öyle ki sözü edilen dağlık sahalarda yaşanan her karışıklıktan sonra bir takım idari düzenlemelere gidilmiş ve söz konusu düzenlemelerden Lykaonia da fazlasıyla etkilenmiştir. Bu nedenle Roma yönetimindeki Lykaonia'nın idari yapısı da zamana ve şartlara göre sık sık değişikliğe uğramıştır. Roma'nın Lykaonia'ya ilişkin siyasi ve idari düzenlemelerinde Güney Lykaonia'nın daha öncelikli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu ise Roma'nın bölgedeki askeri, ekonomik ve stratejik menfaatleri bakımından bölgenin Kuzey Lykaonia'ya göre daha önemli bir yer tutması ile açıklanabilir. Bu çalışmada Roma'nın Anadolu'da yapmış olduğu düzenlemeler çerçevesinde Lykaonia'nın siyasi ve idari yapısında meydana gelen değişiklikler ile söz konusu değişikliklerin sebepleri ve sonuçları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Roma, Anadolu, Lykaonia Bölgesi, Siyasi ve idari yapı.

THE POLITICAL AND ADMINISTRATIVE STRUCTURE OF LYCAONIA WITHIN CONTEXT OF ROME'S REGULATIONS IN ANATOLIA

Abstract

Ancient Lycaonia is located Phrygia Paroreia and East Pisidia in the west, Cappadocia in the east, Cilicia Tracheia (Rough Cilicia) in the south and Isauria in the southwest. Lycaonia has an important place in the Anatolian policies and administrative regulations of Rome due to its fertile plain, its location in the center of Anatolia, and its proximity to regions that are difficult to manage such as Cilicia Tracheia (Rough Cilicia), Isauria and Pisidia. So much so that after every confusion in the rough areas mentioned, a number of administrative regulations were initiated and Lycaonia was also heavily affected by these regulations. For this reason, the administrative structure of Lycaonia where under the rule of Rome, has also changed frequently according to time and conditions. It is understood that South Lycaonia has a precedence in the political and administrative regulations of Rome regarding Lycaonia. This can be explained by the fact that Rome had a more important the place in terms of its military, economic and strategic interests in the region than North Lycaonia. In this study, the changes in the political and administrative structure of Lycaonia and the causes and consequences of these changes were discussed within the context of the regulations made by Rome in Anatolia.

Keywords: Rome, Anatolia, Lycaonia Region, Political and administrative structure.

¹ Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, ORCID 0000-0003-4440-9900, mehmetkurt6970@hotmail.com.

Başvuru Tarihi (Received): 20.02.2020 **Kabul Tarihi** (Accepted): 08.07.2020

Giriş

Lykaonia adının kökeni konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak genel olarak Hitit metinlerinde MÖ 2. bin yıl Anadolu kavimlerinden birisi olarak geçen Lukkalarla ilişkisi üzerinde durulmaktadır (Bahar, 1999: 5). Özellikle de KUB XXI 6a metninin yorumlanmasından hareketle Lukka topraklarının Lykaonia ya da en azından bir bölümü ile ilişkili olabileceğine dair görüşler ileri sürülmüştür (Cornelius, 1958: 381-382; Bryce, 1992: 121)².

Bugünkü Konya ve Karaman ovalarını içine alan Lykaonia³, Anadolu'nun merkezinde yer almakta, güney-kuzey ve doğu-batı doğrultulu önemli yol güzergâhları üzerinde bulunmaktadır⁴. Lykaonia'nın, batısında Phrygia Paroreia ve Doğu Pisidia, doğusunda Kappadokia, güneyinde Kilikia Trakheia (Dağlık Kilikia) ve güneybatısında ise Isauria bölgeleri yer almaktadır (Harita 1)⁵. Ancak bölgenin özellikle Kappadokia, Phrygia ve Isauria ile olan sınırları tartışma konusudur. Lykaonia'nın doğuda Kappadokia ile olan sınırı hakkında Strabon (XII 6.1) Lykaonialılara ait olan Koropissos köyü ile Kappadokialıların kenti Garsaura (Aksaray) arasından geçtiği bilgisini aktarmaktadır. Strabon tarafından verilen bu bilgiden hareketle bu yöndeki sınırın Tatta Limne (Tuz Gölü) ve Garsaura arasından geçerek Karacadağ ve Akgöl'e ulaşan bir hat olması gerektiği önerisi getirilmiştir (Belke & Restle, 1984: 40). Bölgenin batı sınırı konusunda Antik kaynaklarda farklı bilgilere rastlanmaktadır. Nitekim Ksenophon (I 2.19), Phrygia ile Lykaonia arasındaki sınırın Ikonion (Konya) olduğunu belirtirken, Strabon'da (XIV 2.29) bu yöndeki sınır için Tyriaion (Ilgın) gösterilmektedir. Strabon (XII 6.3), Lykaonia-Isauria sınırı konusunda da bilgiler vermekte, Isaurike'ye komşu olduğunu belirttiği Derbe'yi (Kerti Höyük) Kappadokia'ya en yakın ülke olarak göstermektedir. Lykaonia'nın Isauria ile olan coğrafi sınırı ise çok büyük olasılıkla dağlık ve ovalık bölgeyi ayıran Güneysınır ve Sarıoğlan çevresi olmalıdır (Hamilton, 1842: 328).

Ovalık bir yapı arz eden Lykaonia'nın dağlık yapıdaki antik bölgelerle olan sınırlarının kesin olarak belirlenemediği görülmektedir. Bu duruma en önemli sebep ise hiç şüphesiz antik yazarların coğrafi sınırlardan değil de kendi dönemlerindeki idari sınırlardan söz etmiş olmalarıdır (Kurt, 2010: 121). Roma yönetiminde Pisidia, Isauria, Kilikia Trakheia, Phrygia gibi dağlık ve Roma yönetimi için sorunlu bölgelerde sık sık düzenlemelere gidilmiş, komşu bölge olan Lykaonia da söz konusu düzenlemelerden fazlasıyla etkilenmiştir.

1. Roma Cumhuriyet Dönemi Anadolu Eyalet Düzenlemeleri ve Lykaonia

Antik kaynaklarda Lykaonia'nın Roma Dönemi öncesi tarihi hakkında çok sınırlı bilgiye rastlanmakta olup sadece Ksenophon (I 2.19) Genç Kyros'un isyanı çerçevesinde yaşanan olaylar vesilesiyle bölgeden söz etmektedir. Bilindiği üzere Roma'nın Anadolu ile askeri ve siyasal anlamda ilk ilişkisi MÖ 190 yılında Seleukoslar kralı III. Antiokhos ile yapmış olduğu Magnesia Savaşı ve sonrasında imzalanmış olan Apameia Barışı (MÖ 188) ile gerçekleşmiştir

² Ayrıca son zamanlarda Lykaonia'nın kökeni sorunu Hitit metinleri ile bu konuda bugüne kadar yapılmış çalışmalar ışığında Z. Simon (2019: 107-119) tarafından yapılmış bir çalışmada yeniden ele alınmıştır. Söz konusu çalışmada Lykaonia isminin Lukka ile ilişkisi vurgulanarak coğrafi bakımdan iki Lukka topluluğunun birbirinden uzak coğrafyalarda bulunması problemine değinilmiştir. Simon, bu bağlamda Lukka'nın Lykaonia'ya da içine alacak çok büyük bir bölgeyi kapsadığı ya da Lykaonia'dan Lukka'ya veya tersine göçlerin olduğu gibi ihtimalleri tartışmıştır.

³ Lykaonia hakkında bkz. Ramsay, 1890: 337-338; Ramsay, 1904: 5-132; Ruge, 1927: 2253-2265; Dmitriev, 2000: 349-374.

⁴ Lykaonia'yı Kilikia, Isauria, Kappadokia, Galatia ve Phrygia'ya bağlayan ana yollar için bkz. Ballance, 1958: 223-234, 223 fig. 1; Belke & Restle, 1984: 94 Abb. 1, 97-110; Syme, 1995: 18-21.

⁵ Antik Lykaonia'nın sınırları için ayrıca bkz. Kurt, 2010: 120-121; Kurt, 2018b: 597-598. Haritanın hazırlanmasındaki katkıları için Dr. Öğr. Üyesi Esra BULUT'a çok teşekkür ederim.

(Belke & Restle, 1984: 49)⁶. Roma, Anadolu'da izlemiş olduğu dolaylı yönetim politikasının bir gereği olarak söz konusu antlaşma ile Anadolu'da kazanmış olduğu toprakların yönetimini doğrudan üstlenmemiş, buraların idaresini başta Pergamon ve Rodos olmak üzere Magnesia Savaşı'ndaki müttefikleri arasında paylaşmıştır (Liebmann-Frankfort, 1969: 42). Seleukoslar kralı III. Antiokhos, Apameia Antlaşması'nın hükümlerinden anlaşıldığı üzere Torosların batısındaki bütün topraklarını Roma'ya terk etmek zorunda kalmıştır (Liv. XXXVIII, 38-4; Liebmann-Frankfort, 1969: 77). Bu çerçevede Lykaonia'nın idaresi de Pergamon krallığının yani II. Eumenes'in yönetimine verilmiştir (Magie, 1950: I 19; McDonald, 1967: 6; Jones, 1971: 128; Sherwin-White, 1976: 1; Dmitriev, 2000: 349; Kurt, 2010: 122).

Bilindiği üzere MÖ 133 tarihinde Pergamon kralı III. Attalos'un devletini ve hazinesini Roma'ya vasiyet etmesi sürecinde Aristonikos isyanı çıkmıştır (Strab., XIV 1.38; Malay, 1987: 13-47; Kaya, 2009: 206-208). Söz konusu isyan ancak Anadolu'daki yerel krallıkların yardımı sayesinde bastırılabilmiş olup isyanın bastırılmasına yardımcı olanlardan birisi de Kappadokia kralı V. Ariarathes'tir. Hatta adı geçen Kappadokia kralı bu mücadele sırasında ölmüştür. Aristonikos isyanı, Marcius Perperna komutasındaki ordu sayesinde bastırılmış ve Aristonikos esir edilmiştir (Demircioğlu, 1987: 415-417). Perperna'nın ölümü üzerine MÖ 129 yılı *consulü* Manius Aquilius Anadolu'ya gelmiş ve beraberinde getirdiği heyetle Pergamon krallığının topraklarını bir Roma eyaletine dönüştürebilmek için düzenlemelere girişmiştir. Böylece yaşanan sürecin doğal sonucu olarak Anadolu'da daha etkin bir politika izlemek durumunda kalan Roma, Pergamon krallığı topraklarının batı bölümünde Asia Eyaleti'ni (*Provincia Asia*) kurmuştur (Strab. XIII 4.2)⁷.

Attalos'un vasiyetinin gereğini yerine getirme adına Anadolu'yu yeniden düzenlemekle görevlendirilmiş olan M. Aquilius, Roma yönetimi için idari bakımdan güçlük çıkarması muhtemel bölgeleri Aristonikos'a karşı yapılan savaşta Roma'yı destekleyen müttefik krallıklara dağıtmıştır (Sherwin-White, 1977: 68; Arslan, 2000: 130). Bu çerçevede Lykaonia da Dağlık Kilikia ve Büyük Phrygia ile birlikte Aristonikos isyanının bastırılmasında Roma'nın yanında yer alan ve savaş sırasında ölen V. Ariarathes'in çocuklarına bırakılmıştır (Iust., *Epitoma*, XXXVII 1. 2)⁸. Bir başka ifade ile Ariarathes, söz konusu isyanın bastırılmasında gösterdiği sadakat nedeniyle Lykaonia'nın yönetimi çocuklarına vermek suretiyle ölümünden sonra da olsa ödüllendirilmiştir (Magie, 1950: 202). Ne var ki MÖ 126 yılında M. Aquilius'un müttefik krallıklara toprak dağıtımına ilişkin düzenlemesinin senato tarafından iptal edilmesi, Lykaonia'nın geleceği konusunda bir belirsizliği de beraberinde getirmiştir (App., *Bel. Civ.* I 22; *Mith.* 57; Magie, 1950: I 169; Liebmann-Frankfort, 1969: 154; Tozan, 2014: 26). Sonuçta Kappadokyalılara bırakılmış olan Lykaonia, VI. Ariarathes'in ölümünden sonra geri alınmış (Sherwin-White, 1977: 70) ve Asia Eyaleti'nin yöneticisinin idaresine verilmiştir (Dmitriev, 2000: 359; Lintott, 2008: 96 Marek, 2010: 259, 362).

Bu arada muhtemelen MÖ 116 veya takip eden kısa zaman dilimi içerisinde bir *praetor* eyaleti yapılan Kilikia'ya MÖ 102 yılında Marcus Antonius'un *proconsul* yetkisiyle donatılarak korsanlarla mücadele için gönderilmiş olduğu bilinmektedir (Lintott, 2008: 35, 96). Anadolu'nun güney-güneydoğu kıyılarını içine alan Kilikia Eyaleti'nin yöneticisinin yetki alanı Pamphylia ve Lykaonia'ya kadar uzanmaktaydı (Ferrary, 2000: 170; Gaillard-Seux, 2015: 266). M.

⁶ Apameia Barışı ve şartları için bkz. Polyb., XXI 42.1; Liv., XXXVIII 38; Poláček, 1969: 1-18; Demircioğlu, 1987: 343-347; Kaya, 2009: 200-202.

⁷ *Provincia Asia*'nın kuruluş süreci ile ilgili olarak bkz. Magie, 1950: I 159-176; Demircioğlu, 1987: 417; Rigsby, 1988: 123-127; Ferrary, 2001: 100-101; Kaya, 2005: 14-16; Marek, 2010: 253-259; Tozan, 2013: 3; Kaya, 2009: 208-210.

⁸ Justinus'un aktarmış olduğu bilgiler ışığında bu konudaki tartışmalar için bkz. Magie, 1950: I 155, II 1042 dn. 26; Jones, 1971: 116 dn. 5, 131; Levick, 1967: 20; Sherwin-White, 1976: 3 dn. 7; Sherwin-White, 1977: 68; Liebmann-Frankfort, 1969: 148 dn. 1; Demircioğlu, 1987: 418; Ferrary, 2001: 100; Tekin, 2008: 165; Tozan, 2014: 34.

Antonius'un seferden dönüşünün ardından Roma'da eyaletler ve müttefik devletlerle ilgili geniş çaplı bir yasal düzenleme gerçekleştirilmiştir. İşte Lykaonia'nın Asia Eyaleti'ne bağlanması ile ilgili mevcut en somut kanıt, biri Delphoi diğeri Knidos'ta bulunmuş olan iki yazıtla⁹ belgelenmiş yasadır¹⁰. Bu yasalardaki *eparkheia Lykaonia*¹¹ tanımlamasından (Hassal vd. 1974: 202; *Knidos III 25, Delphoi, B 1.4*) Lykaonia'nın Asia Eyaleti sınırları içerisinde kalacağı anlaşılmaktadır¹². Bu durumda Asia Eyaleti, Lykaonia'yı da kapsayacak şekilde genişletilmiş olup (Sherwin-White, 1976: 74; Hind, 2008: 135) bu eyaletin bir parçası haline getirilmiş ve idaresi de söz konusu eyaletin yöneticisinin sorumluluğuna verilmiş olmalıdır (Hassal vd., 1974: 202, 211; *Knidos III 25*).

Burada asıl tartışma konusu olan nokta, Lykaonia'nın bağımlı krallık Kappadokia'dan alınarak Asia Eyaleti'nin yöneticisinin idaresine verilme tarihi ve nedenidir. Yukarıda söz edildiği üzere MÖ 100 yılına tarihlenen *Lex de Provinciis Praetoriis*'ten Lykaonia'nın bu tarihte Asia Eyaleti'ne bağlı olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu durumda Lykaonia'nın Asia Eyaleti'ne bağlanma olayı bu tarihten önceki kısa bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşmiş olmalıdır (Tozan, 2014: 36). Lykaonia'nın Kappadokia krallığından alınarak Asia Eyaleti'ne bağlanmasında ise Kappadokia krallığında yaşanan gelişmelerin¹³ özellikle de siyasal çekişmelerin belirleyici olmuş olması gerekir (Sherwin-White, 1976: 6-7; Ferrary, 1978: 778; Ferrary, 2001: 101; Destephen, 2007: 152; Tozan, 2014: 36). Lykaonia, muhtemelen V. Ariarathes'in ölümü ile Asia Eyaleti'ne bağlanmıştır. Ancak Ariarathes'in ölüm tarihinin bilinmemesi söz konusu bağlanma olayı için kesin bir tarih verilmesini güçleştirmektedir¹⁴.

Bununla birlikte Roma, Kappadokia kralı I. Ariobarnazes ile iyi ilişkiler geliştirme ihtiyacı duymuş ve onu yeniden Roma yanlısı bir kral durumuna getirmiştir. Bunda Pontos kralı VI. Mithridates Eupator'a karşı verilecek mücadelenin önemli bir etkisinin olmuş olması gerekmektedir. Nitekim VI. Mithridates'e karşı verilen mücadelede Roma'nın en sadık müttefiki ve söz konusu mücadeleden en fazla zarar gören kral I. Ariobarnazes olmuştur (Magie, 1950: I 374). Bu nedenle Kappadokia kralının toprakları Lykaonia bölgesinin doğusundaki Kybistra'yı (Ereğli) da içerecek şekilde genişletilmiş, bir başka ifade ile krallığının batı sınırı Kybistra ve Derbe (Kerti Höyük) arasından geçmiştir (Sherwin-White: 2008: 265). Buradan Lykaonia'nın, Kappadokia egemenlik sahasının dışında kaldığı anlaşılmaktadır (Dmitriev, 2000: 359).

Öte yandan Pompeius'un Anadolu'da yaptığı siyasal düzenlemelerde Lykaonia da yer almaktadır. Bilindiği üzere MÖ 67 yılında *Lex Gabinia* yasası ile elde ettiği geniş yetkilerle Kilikia'da korsanları yenmeyi başarmıştır (App. *Mith.* 75; Cass. Dio XXXVI 37.1; Mitford & Andrews, 1980: 1236-1238). MÖ 63 yılında Pompeius'un Roma Cumhuriyeti'nin doğu bölgelerine ilişkin düzenlemeler Kilikia Eyaleti'nde de bir takım değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Söz konusu düzenlemeler çerçevesinde Kilikia Pedias, Kilikia Trakheia ve Isauria ile birlikte Güney Lykaonia da Kilikia Eyaleti'ne dâhil edilmiştir (Feld, 2005: 73). Ayrıca Kilikia

⁹ Bu iki yazıtın metni, tercümesi ve yorumu için bkz. Hassal vd., 1974: 197-220; Summer, 1978: 211-225.

¹⁰ Bunlardan Knidos'ta bulunan yazıtta söz edilen yasa *Lex de Provinciis Praetoriis* olarak adlandırılmakta olup MÖ 100 yılı *consulleri* olan C. Marius ve L. Valerius Flaccus'tan bahsedildiği için bu yıla tarihlendirilmiştir (Ferrary, 2000: 167; Tozan, 2013: 12-13).

¹¹ *Eparkheia Lykaonia* hakkında detaylı bilgi için bkz. Vitale, 2012: 321-326.

¹² Konu ile ilgili olarak modern kaynaklarda yapılan yorumlar için bkz. Sherwin-White, 1976: 3, 6; Ferrary, 2001: 101; Tozan, 2013: 13-14.

¹³ Justinus, V. Ariarathes'in eşi kraliçe Nysa'nın, Ariarathes'in ölümünün ardından iktidarı ele geçirmek için yaşları küçük olan altı oğlundan beşini öldürdüğünü ve sadece en küçüğünü sağ bıraktığını aktarmaktadır (Just., *Epitoma*, XXXVII 1.4). Öyle anlaşılıyor ki Kappadokia krallığı için hanedan içerisindeki çekişmeler Lykaonia meselesinden daha öncelikli bir yere sahip olmuş, V. Ariarathes'in ölümü üzerine Kappadokia krallığında çalkantılı bir dönem yaşanmıştır (Magie, 1950: I 202-216; Tozan, 2014: 35).

¹⁴ J.-L. Ferrary (2000: 169-170) kralın ölüm tarihi için MÖ 115, C. Marek (2010: 259) ise MÖ 112 yılını önermektedirler.

Eyaleti ile Kappadokia arasında kalan, içerisinde Laranda ve Derbe'nin de yer aldığı küçük bir sahanın Pompeius tarafından Antipater adında bir tiranın hâkimiyetine bırakılmış olduğu bilinmektedir (Strab., XII 6.3; Syme, 1939: 309-312; Syme, 1987: 135-136; Magie, 1950: II 1313; Mitchell, 1993: I 32; Kurt, 2010: 123; Kaya, 2011: 113). Derbe ve Laranda çevresinde bir krallığın varlığına izin vermiş olmakla birlikte, Roma yönetiminin I. Ariobarzanes'in sadakatini ödüllendirdiği anlaşılmaktadır. Zira Kilikia Kapıları (Kilikia Pylai) bağlantılı ana yollarının kontrolünü elinde bulundurması, Toros madenlerine yakınlığı ve verimli toprakları nedeniyle Lykaonia'nın stratejik ve ekonomik açıdan önem taşıyan bu bölümünün yönetimi Ariobarzanes'e bırakılmıştı (Magie, 1950: I 375).

Pompeius'un Anadolu'dan ayrılışından altı yıl sonra Phrygia'nın üç *conventus*luğu yani Kibyra (Göhlisar), Apameia (Dinar) ve Synnada (Şuhut) Asia Eyaleti'nden alınarak Kilikia Eyaleti'ne bağlanmıştır (Syme, 1939: 301; Magie, 1950: I 376, 383-384; Sherwin-White, 1984: 291). Bu şekilde Lykaonia da Asia Eyaleti'nden ayrılıp Kilikia Eyaleti'ne dâhil edilmiş olup MÖ 54'te Cicero, Kilikia'ya *proconsul* yapıldığı zaman Kilikia Eyaleti'nin sınırları batıda Laodikeia kentinden doğuda Tarsos'a kadar uzanmakta ve Kilikia, Isauria, Pamphylia, Pisidia ile birlikte Lykaonia'yı kapsamaktaydı (Ansel, 2015: 64). O halde MÖ 51/50 yıllarında Cicero'nun Kilikia Eyaleti valiliği sırasında Lykaonia'nın Kilikia Eyaleti'nin bir parçası ve onun yönetim alanı içerisinde olduğu açıktır (Cic., *Ad. Att.* V 21.9; Dmitriev, 2000: 349, 355; Tozan, 2016: 120).

MÖ 40 yılında Anadolu'da bir takım düzenlemelere girişen Marcus Antonius, Deiotarus'un ölümü üzerine Kastor'u Galatia krallığının başına getirerek Paphlagonia'nın iç kesimleri ile Galatia'yı ona bırakmıştır (Levick, 2008a: 647). Ayrıca Antonius, Amyntas ile Laodikeialı (Goncalı) Zenon'nun oğlu Polemon'a krallık unvanı ile birlikte topraklar vererek bağımlı krallıklar haline dönüştürmüştür (Mitchell, 1993: I 38). MÖ 39 yılında yapılan bu düzenlemeye göre Galatia ile birlikte (Cass. Dio, XLIX 32.3; Sartre, 1991: 15) Kilikia'nın bir kesimi, Phrygia Paroreia ve Pisidia Amyntas'a bırakılırken, Batı Kilikia ile birlikte Lykaonia'nın İkonion'dan Kilikia Kapılarına kadar olan bölümü de Laodikeia'lı Polemon'un idaresine verilmiştir (Strab., XII 8.16; Hild & Hellenkemper, 1990: 32; Syme, 1995: 218; Feld, 2005: 75; Pelling, 2008: 22; Kaya, 2011: 128).

Galatia kralı Deiotarus'un özel sekreteri Amyntas, Caesar katilleri Brutus ve Cassius'un emrinde Galatia krallığı ordularına komuta etmişken, daha sonraları Antonius'un tarafına geçmişti. Kastor'un MÖ 37 yılında ölmesi üzerine Marcus Antonius, Galatia'yı onun varislerine bırakmak yerine muhtemelen kendisine sadık birisi olacağını ispatlamış olan Amyntas'a vermiştir. Antonius, ödül olarak Galatia dışında Pamphylia kıyıları, Pisidia, Isauria ve Lykaonia'yı da Amyntas'ın yönetim bölgesine dâhil etmiştir (Mitchell, 1993: II 152; Syme, 1995: 136; Feld, 2005: 76; Levick, 2008a: 647). Bu durumda muhtemelen MÖ 36'da Polemon'un Kilikia ve Lykaonia'daki toprakları Amyntas'a verilmiştir (Cass. Dio, XLIX 32.3; Strab., XII 6.3; Mitchell, 1993: I 39; Sartre, 1995: 165; Feld, 2005: 76; Pelling, 2008: 29). Bu şekilde Amyntas'ın hâkimiyet sahasının Lykaonia'yı da kapsayacak şekilde genişletilmesi ile Polemon'un Lykaonia üzerindeki hâkimiyeti de sona ermiştir (Magie, 1950: 434). MÖ 36 yılına kadar Kilikia Eyaleti'nin bir parçası olan Lykaonia'nın Amyntas'a bırakılmasında Roma'ya sadakatini ispatlamış güçlü bir kral olan Amyntas'ın bölgedeki Roma çıkarları için daha uygun olacağı düşüncesi etkili olmuş olmalıdır (Jones, 1971: 132).

2. Roma İmparatorluk Dönemi Düzenlemelerinde Lykaonia

2.1. Principatus Döneminde Anadolu'daki Siyasal Düzenlemeler Çerçevesinde Lykaonia

Bilindiği üzere MÖ 31 yılındaki Actium Savaşı'nı kazanan Octavianus, Roma'nın tek hâkimi olarak savaşta yenmiş olduğu Marcus Antonius'un topraklarının yönetimini de elde etmiştir. Ancak Octavianus, en büyük rakibi olan ve uzun süre mücadele ettiği Marcus Antonius'un Anadolu'da kurmuş olduğu bağımlı krallar eliyle yönetim politikasını sürdürmüştür (Rémy,

1986: 17; Sartre, 1995: 167). Octavianus, artık Roma için geleneksel hale gelmiş olan bu politikanın bir gereği olarak Amyntas'ın iktidarını sürdürmesine izin vermekle kalmamış, krallığına ve sahip olduğu Isauria ile Dağlık Kilikia'ya dokunmadığı gibi Lykaonia'yı onun krallığına dâhil etmiştir (Cass. Dio, LI 2.1-2; Strab., XII 6.3-5; XIV 5.6; Jones, 1971: 132; Sartre, 1991: 15; Gruen, 2008: 152).

Galatia, Pamphylia, Pisidia, Phrygia Paroreia, Isauria, Kilikia Trakheia ve Lykaonia'yı kapsayan (Rémy, 1986: 21; Mitchell, 1993: II 151) çok geniş bir krallığın yönetimini elinde bulunduran Amyntas, Roma otoritesini tanıtmak adına batıda Kremna'dan (Çamlık) başlamak suretiyle doğuya doğru birçok kenti ele geçirmiştir. Bu çerçevede Lykaonia'da ise Derbe ve Laranda çevresindeki küçük prensliğin başında bulunan Antipater'i ortadan kaldırmıştır (Strab., XII 6.3; Magie, 1950: I 443; Jones, 1971: 132; Mitchell, 1993: II 152; Syme, 1995: 213; Arslan, 2000: 180). MÖ 25 yılında Amyntas'ın Homonadlar tarafından öldürülmesi ile (Strab., XII 6.3, XII 6.5; Magie, 1950: II 1303-1304; Levick, 1967: 26-28) Augustus, Galatia'yı ilhak ederek bir Roma valisinin yönetiminde eyalete (*provincia Galatia*) dönüştürmüştür (Strab., XII 5.1; Eutr., VII 10. 2; Mitchell, 1993: II 152; Gruen, 2008: 153). Galatia dışında Isauria, Pisidia, Pamphylia ve Lykaonia'yı da içine alan (Magie, 1950: 453; Feld, 2005: 77) Galatia Eyaleti'nin sınırlarında zaman zaman değişiklikler görülmekle birlikte özellikle Kuzey Lykaonia daima bu eyaletin bir parçasını oluşturmuştur (Kaya, 2011: 136).

MS 1. yüzyılda da Anadolu'nun büyük bir bölümünün bağımlı kralların yönetimine bırakılmış olduğu görülmektedir ki Augustus, Kappadokia'nın Roma'ya sadık kralı I. Arkhaleos'un krallığının başında kalmasına izin vermiştir (Cass. Dio, LI 2.1-2; Sartre, 1991: 16). Dağlık Kilikia'nın doğusundaki bir kısım toprakları da Galatia'dan ayırarak Arkhelaos'a bırakmıştır (Strab., XII 2.11; Cass. Dio, LIV 9.2; Ramsay, 1890: 371; Magie, 1950: I 494; Jones, 1971: 133; Sartre, 1991: 28; Mitchell, 1993: II 152). Topraklarını sürekli genişleten Arkhelaos, Erdemli yakınlarındaki Elaiussa (Ayaş) kentini kendisine merkez yapmış ve adını da Augustus'un onuruna Sebaste'ye çevirmiştir (Strab., XII 1.4; Hild & Hellenkemper, 1990: 32). I. Arkhaleos'a bırakılan ve Dağlık Kilikia sahilinin büyük bir kısmı ile Lykaonia'da Kybistra ve Derbe'yi içine alan bu topraklar *On Birinci Strategia*'yı oluşturuyordu. Isauria ile Lykaonia'nın geri kalan kısmı yani batısındaki topraklar ise Galatia Eyaleti'ne dâhil edilmiştir (Ramsay, 1890: 374-375).

Augustus'un eyalet politikası ondan sonra gelen imparatorlar tarafından da aynı şekilde devam ettirilmiştir (Sartre, 1995: 169). Bu çerçevede imparator Tiberius, Kappadokia krallığının bağımsız statüsünü sona erdirmiş, I. Arkhelaos'a ait toprakları başına bir *procurator* atayarak Roma yönetimine dâhil etmiştir. Kısa bir süre sonra krallığın başında bulunan I. Arkhaleos'un ölümüyle birlikte Kappadokia krallığı bir Roma imparatorluk eyaleti durumuna getirilmiştir (Feld, 2005: 79). Ancak Tiberius, Roma yönetimi açısından Dağlık Kilikia ile birlikte Lykaonia'nın Laranda ve Derbe'yi kapsayan güney bölümünün idaresini I. Arkhelaos'un oğlu II. Arkhelaos'a bırakmıştır (Ramsay, 1890: 372; Barret, 1978: 442; Sartre, 1991: 37). II. Arkhelaos, büyük ihtimalle kendisine bırakılan söz konusu bölgelerin yönetimini MS 36 yılına kadar üstlenmiştir (Tac., *Ann.* VI 41; Magie, 1950: I 494, II 1338 dn. 24; Mitford & Andrews, 1980: 1243).

MS 38 yılında ise muhtemelen Tiberius'un II. Arkhelaos'a bırakmış olduğu topraklar, imparator Caligula (MS 37-41) tarafından Kommagene kralı IV. Antiokhos'un yönetimine verilmiştir (Cass. Dio, LIX 8.2; Ramsay, 1890: 375; Sartre, 1991: 39). Antiokhos'a bırakılan topraklar arasında Derbe ve Laranda'nın da bulunduğu adı geçen kral döneminde muhtemelen Laranda'da basılmış sikkelerden anlaşılmaktadır (Head, 1911: 714; von Aulock, 1976: 24). IV. Antiokhos, Roma adına Kilikia Trakheia, Isauria ve Lykaonia'nın bir bölümünün de içerisinde yer aldığı

*Strategia Antiokheiana*¹⁵ olarak bilinen bu toprakların yönetimini MS 72 yılına kadar sürdürmüştür (Cass. Dio, LIX 8.2; Ramsay, 1890: 372, 375; Feld, 2005: 80; Marek, 2010: 363). *Strategia Antiokheiana*, kuzeyde Garsaura'nın (Aksaray) güneyi, doğuda Tyana (Kemerhisar), batıda Passala/Bosala (Özyurt), güneyde Koropissos (Dağpazarı) ve Klaudiopolis'i (Mut) içerisine alıyordu (Dmitriev, 2000: 374). Bu sınırlardan *Lykaonia Antiokheiana* veya *koinon Lykaonion* olarak da bilinen (Magie, 1950: II 1368 dn. 49; Laminger-Pascher, 1992: 29) Lykaonia'nın güney kesiminin *Strategia Antiokheiana* içerisinde yer aldığı açıkça anlaşılmaktadır. Öte yandan Ptolemaios tarafından Laranda, Olbasa, Mousbanda ve Derbe *Strategia Antiokheiana* içerisinde gösterilmektedir ki (Ptolem., V 6.17; Franck, 1966: 37; Dmitriev, 2000: 366) adı geçen yazar tarafından sözü edilen yönetim bölgesinin II. Arkhelaos'a ait olan *Onbirinci Strategia*'ya eşit olup, Antiokhos'un adından dolayı *Strategia Antiokheiana* olarak adlandırıldığı düşünülmektedir (Ramsay, 1890: 372)¹⁶. Ne var ki Caligula'nın MS 37/38'de IV. Antiokhos'a vermiş olduğu toprakları kısa bir süre sonra bilinmeyen bir sebeple geri aldığı anlaşılmaktadır (Cass. Dio, LX 8.1; Sartre, 1991: 39). Ancak IV. Antiokhos'un MS 52'de Dağlık Kilikia'da Troksoborus önderliğinde ayaklanan Cietailerin/Ketislilerin isyanını bastırdığı bilinmektedir (Tac., *Ann.* XII 55)¹⁷. Bu durumda söz konusu topraklar çok küçük değişikliklerle ve muhtemelen MS 41 yılında imparator Claudius tarafından kendisine iade edilmiş olmalıdır. Bu son düzenleme ile Dağlık Kilikia'nın orta kısmı Antiokhos'a verilmeyerek Pontos kralı Polemon'un yönetimine bırakılmış, Lykaonia'nın Antiokhos'a ait olan bölümü Galatia'ya eklenmiştir (Ramsay, 1890: 373).

Vespasianus döneminde izlenen ilhak politikası çerçevesinde kralların ölümü fırsat bilerek veya başkaca bahaneler üretilmek suretiyle bağımlı krallıklar Roma'ya entegre edilmiştir (Sartre, 1991: 172-173; Kurt, 2018a: 8). Vespasianus'un uyguladığı bu politikanın en karakteristik örneklerinden birisini ise IV. Antiokhos'un başında bulunduğu Kommagene krallığı oluşturmaktadır. Zira IV. Antiokhos, Parthlarla işbirliği yapmakla suçlanarak krallığı istila edilmiş ve Suriye Eyaleti'ne bağlanmıştır (Joseph., *Bell. Jud.* 7.219-243). Vespasianus, MS 70 ile 73 yılları arasında Parthlara karşı sınır güvenliğini sağlamaya yönelik bir önlem olarak Galatia ve Kappadokia eyaletlerini tek bir eyalet olarak birleştirmiş, yönetimine *consul* yetkili bir *legat* getirmiştir (Ramsay, 1926: 117; Sartre, 1991: 45). Lykaonia da bu yeni eyaletin sınırları içerisinde yer almıştır (Ramsay, 1890: 372; Stout, 1926: 49, 50; Rémy, 1986: 61-71; Sartre, 1991: 172-173).

MS 2. yüzyılın başlarında, Traianus (MS 98-117) zamanında muhtemelen çok geniş sınırlara sahip olduğundan yönetim gücü çeken Galatia eyaleti, Galatia ve Kappadokia olmak üzere yeniden ikiye bölünmüştür (Sartre, 1991: 47, 260; Feld, 2005: 82; Ansel, 2015: 66). Bu düzenleme ile Lykaonia'nın güneyi Kappadokia'ya bağlanmış, batı ve kuzeyi ise Galatia'da kalmıştır (Jones, 1971: 133 dn. 21). Nitekim Hadrianus (MS 117-138) zamanında Lykaonia'nın batısı *metropolis* Isaura Nova (Zengibar Kalesi) ile birlikte Galatia'nın bir parçası idi (Laming-Pascher, 1992: 29; Feld, 2005: 23, 82; Breytenbach & Zimmermann, 2018: 49). Kentte onun adına inşa edilmiş olan bir zafer takı zamanımıza ulaşmıştır ki imparatorun kenti ziyaret edip etmediği kesin olarak bilinmemekle birlikte K. Feld, zafer takının Hadrianus'un Isaura kentine yapmış olduğu ziyaretten dolayı inşa edildiğini düşünmektedir (Feld, 2005: 82). Aynı şekilde

¹⁵ *Strategia Antiokheiana* hakkında bkz. Ramsay, 1890: 336, 372; Jones, 1971: 412-413 dn. 21; Syme, 1995: 155; Dmitriev, 2000: 366-370.

¹⁶ *On Birinci Strategia* ve *Strategia Antiokheiana*'nın coğrafi ve tarihi açıdan farklı bölgeler olduğu konusunda bkz. Dmitriev, 2000: 374.

¹⁷ Modern kaynaklarda söz konusu isyanlar için bkz. Magie, 1950: I 550; Barrett, 1978: 442; Hild & Hellenkemper, 1990: 32; Shaw, 1990: 229; Sartre, 1995: 177; Syme, 1995: 230; Hopwood, 1999a: 181; Lenski, 1999a: 420; Feld, 2005: 80.

Lykaonia kenti Sidamaria'dan ele geçmiş bir yazıt (Ramsay, 1901: 279)¹⁸ kentin *boule* ve *demosunun* vali Bruttius Praesens'in denetiminde imparator Hadrianus onuruna bir hamam yaptırdığını belgelemektedir¹⁹. Hadrianus'un Sidamaria'yı ziyaret ettiğine dair de herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak hamamın ona adanması imparatorun MS 128-134 yılları arasındaki imparatorluk gezileri çerçevesinde buraya uğramış olabileceğini düşündürmektedir (Laminger-Pascher, 1992: 101; Kaya & Taşdöner, 2016: 502; Aşkın & Kurt, 2019: 2). Ayrıca bu tarihlerde Lykaonia, Kappadokia'nın bir parçası durumunda olmalıdır. Zira MS 129'da Kappadokia'nın yöneticisi olan Prifernius Paetus, yönettiği *eparkheialar* arasında Lykaonia'yı da saymaktadır (Marek, 2010: 363).

Antoninus Pius'tan (MS 138-161) itibaren ise Ikonion dışındaki Lykaonia, Kappadokia'dan ayrılmış ve bir eyaleti oluşturan üç ayrı idari bölgeden yani *eparkheia*dan²⁰ birisi olmuştur (Levick, 2008b: 627; Ziegler, 1999: 139-140; Breytenbach & Zimmermann, 2018: 49). Bir başka ifade ile Lykaonia artık bir *legatus Augusti pro praetore* tarafından yönetilen (Feld, 2005: 82) üç Kilikia *eparkheias*ından (Isauria, Lykaonia, Kilikia)²¹ birisiydi (Mitchell, 1993: II 151; Breytenbach & Zimmermann, 2018: 49). Yazıtlar vasıtasıyla *tres eparkheianın* A. Claudius Charax (SEG, 18 no. 557; Rémy, 1989: 345-346 no. 305), G. Etreilius Regillus Laberius Priscus (Paris & Radet, 1885: 433-434 no. 1)²², Cornelius [Dex]ter (Ballance, 1957: 148-149; AE, 1961: 197 no. 34; Sayar, 1995: 127-129) gibi valilerinin varlığı bilinmektedir. Bununla birlikte G. Etrilius Regillus Laberius Priscus'un halefleri olan Kilikia *legatlarının* artık unvanlarında Lykaonia ve Isauria'yı saymadıklarından yola çıkılarak üçlü eyalet düzenlemesinin kısa ömürlü olduğu ve MS 149'dan önce sona ermiş olması gerektiği değerlendirilmektedir (Rémy, 1986: 78-82). *Eparkheia* da amaç yönetim kolaylığı sağlamak olmalı ve bu nedenle çok büyük olasılıkla eyaleti oluşturan *eparkheiaların* her biri ayrı bir yönetim merkezine sahip olmalıydı.

Vasada'dan ele geçmiş ve Elagabalus'un hükümdarlığına tarihlenen bir yazıttan (Swoboda vd., 1935: 25 no. 38; AE 1937: 89 no. 251; Rémy, 1989: 160 no. 126) Kappadokia ile Galatia arasında bölünmüş olan Lykaonia'nın kuzey kesiminin bir Galatia yöneticisinin sorumluluğunda olduğu bilinmektedir (Mitchell, 1993: II 157). Nitekim Kuzey Lykaonia'daki Kinna (Karahamzalı), Perta (Gimir), Ikonion (Konya), Lystra (Hatunsaray), Gdanmaa²³ ve Laodiceia Combusta (Ladik)²⁴kentleri Galatia Eyaleti'nin bir parçasını oluşturmuşlardır (Jones, 1971: 136 dn. 24; Breytenbach & Zimmermann, 2018: 50)²⁵. Lykaonia'nın güneyi ise *metropolisi* Laranda (Karaman) olan ayrı bir birlik olarak düzenlenmiştir (Jones, 1971: 133, 135; Levick, 2008b: 637;

¹⁸ Yazıtın sonraki edisyonları için bkz. Cronin, 1902: 115-116 no. 34; IGR, III no. 273, 1487; Laminger-Pascher, 1992: 100-101 no. 137.

¹⁹ Lykaonia'da inşa faaliyetlerinde bulunduğu bilinen Pupius (IGR, III, no. 262); C. Atticus Strabon (Callander, 1906: 172 no. 56, 173 no. 58); M(arcus) Arruntius Frugi Sergia (MDAI(A) 33, 1908: 150 no. 1); Cossonus Gallus (Ramsay, 1924: 194 no. 16); L. Egnatius Lollianus (French, 1981: 170 no. 14); Publius Kalouisios Rhouson (MAMA, VIII no. 211); Leukios Pupius Sabatina Praeses (IGR, III no. 25); Cornelius Dexter (Ballance, 1957: 148-149; AE, 1961: 197 no. 34); A. Caesennius Gallus (Laminger-Pascher, 1992: 188 no. 299) gibi valilerin varlığı yazıtlar vasıtasıyla belgelenmiştir.

²⁰ *Eparkheiaların* Roma İmparatorluğu'nun çeşitli eyaletlerdeki etnik kökenleri esas alarak oluşturdukları yönetim mekanizmaları olduğu konusunda bkz. Feld, 2005: 84; Marek, 2010: 363.

²¹ *Tres eparkheia* için bkz. Ramsay, 1890: 376; Magie, 1950: II 1459; Rémy, 1986: 78-82; Rémy, 1989b: 364; Feld, 2005: 83; Vitale, 2012: 307-313.

²² Yazıtın sonraki edisyonları için bkz. Sterrett, 1888: 115 no. 190; ILS, no. 8827; IGR, III no. 290; OGIS, no. 576; Rémy, 1989: 346 no. 306.

²³ MS 5. yüzyılda kent statüsü verilmiş olan Gdanmaa, genel olarak Konya'nın Sarayönü ilçesi yakınlarındaki Çeşmelisebil'e eşitlenmektedir. Gdanmaa için bkz. Belke & Restle, 1984: 166; Breytenbach & Zimmermann, 2018: 349-364.

²⁴ Laodikeia Katakekaumene olarak da bilinen kent için bkz. Ruge, 1924: 721-722.

²⁵ Kinna, Laodikeia Combusta, Perta, Ikonion ve Lystra'nın lokalizesi ile bu kentler hakkında kısa bilgi ve literatür için bkz. Belke & Restle, 1984: 189-190, 213, 176-178, 200.

Breytenbach & Zimmermann, 2018: 50). Kent sikkelerinden anlaşıldığına göre *Koinon Lykaonion* (Lykaonia Birliği)²⁶ içerisinde Laranda'nın dışında Derbe, Hyde, Barata, Ilistra ve Dalisandos²⁷ yer almaktadır (Waddington, 1883: 24, 36; Hill, 1900: XIX; Ramsay, 1905: 415; Head, 1911: 713; von Aulock, 1976: 25-31; Belke & Restle, 1984: 53)²⁸.

Muhtemelen Septimius Severus'un imparatorluğunda Isauria, Lykia-Pamphylia eyaletine bağlı iken, Lykaonia Galatia'nın bir parçası idi (Rémy, 1986: 96). MS 202 yılında Anadolu'da yeni düzenlemelere gitmiş olan Septimius Severus, içerisinde Isauria ile birlikte Lykaonia'nın da yer aldığı geniş bir Kilikia Eyaleti meydana getirmiştir (Rémy, 1986: 96-98; Kurt, 2018a: 9). Nitekim Caracalla zamanına (MS 211-217) denk gelen MS 215 yılında Lykaonia'nın Isauria ile birlikte Kilikia Eyaleti içerisinde yer aldığı bilinmektedir (Feld, 2005: 86).

MS 3. yüzyıl ortalarından itibaren Lykaonia, genel anlamda güvenli bir bölge olmakla birlikte, aynı zamanda Roma'nın Sasanilerle olan mücadelelerinde asker temin ettiği bir bölge olma özelliği de taşımıştır. Nitekim MS 260 yılında Sasani kralı I. Şapur'un tehdidi nedeniyle yapmış olduğu seferde imparator Valerianus'a katılan kuvvetler arasında Lykaonluların da olduğu bilinmektedir (Maricq, 1958:10). Valerianus'un ölümünden sonra Lykaonia'da yer alan Birtha (Barata), Laranda ve Ikonion'un I. Şapur'un ordusunca yağmalandığı Persepolis'teki Nakş-i Rüstem'de bulunan *Res Gestae Divi Saporis*'ten²⁹ bilinmektedir (Breytenbach & Zimmermann, 2018: 51).

I. Şapur'un istilası, muhtemelen Anadolu'nun Lykaonia bölgesinin de içerisinde yer aldığı orta ve güney kesimlerinde uzun süreli bir karışıklığın yaşanmasına neden olmuştur. Nitekim imparator Probus döneminde (MS 276-282) Isauria'da iç karışıklıklar ve isyanların meydana geldiği, imparatorun bölgedeki haydutluk faaliyetlerine karşı mücadele ettiği bilinmektedir (SHA, *Prob.* XIV 4; Zos., I 69-70; Grünawald, 2004: 88-89; Feld, 2005: 128-132). Muhtemelen Isauria'da yaşanan bu olayların etkisiyle Diocletianus (MS 284-305) tarafından Lykaonia'yı da yakından ilgilendiren kapsamlı düzenlemeler yapılmıştır. Diocletianus, Seleukeia (Silifke) başkent olmak üzere batıda Melas Vadisi'nden doğuda Amanoslara kadar uzanan Isauria Eyaleti'ni kurmuştur (Rougé, 1966: 283; Hild & Hellenkemper, 1990: 34; Ünal & Girginer, 2007: 251). Sivil ve askeri güçlerle donatılmış *comes rei militaris per Isauriam et praeses* unvanlı bir yönetici tarafından idare edilen (Hild & Hellenkemper, 1990: 23) bu yeni eyalet içerisinde Güney Lykaonia bölgesi de yer almıştır (Feld, 2005: 88). Bu düzenlemeler ile aslında Diocletianus, Lykaonia'yı Karalis Limne (Beyşehir Gölü) çevresindeki kentler ile Ikonion'u içerisine alan kuzey ve batı bölümü Pisidia'da, güneyindeki kentler ise III. Gordianus tarafından daha önce kurulmuş olan Isauria eyaleti³⁰ içerisinde kalacak şekilde ikiye bölmüştür (Laming-Pascher, 1992: 30; Breytenbach & Zimmermann, 2018: 52, 53).

2.2. Geç Roma Dönemi İdari Düzenlemeleri ve Lykaonia Eyaleti

Diocletianus'un yapmış olduğu düzenlemelerden itibaren MS 4. yüzyılın ikinci yarısına kadar Isauria Bölgesi nispeten sakin bir dönem geçirmiştir. Ancak Ammianus Marcellinus'tan anlaşıldığına göre MS 354, 359 ve 368 yıllarında bölgede büyük çaplı karışıklıklar yaşanmıştır

²⁶ *Lykaonia Koinon*'un doğuşu ve üye kentler hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz. Vitale, 2010: 103-108; Vitale, 2012: 326-335; Abay, 2018: 1-13.

²⁷ Dalisandos'un Laranda'nın 58 km batısındaki Belören/Sarıoğlan'a eşitlenmesi konusunda bkz. French, 1984: 87.

²⁸ Laranda, Derbe, Hyde, Barata ve Ilistra'nın lokalizesi ile bu kentler hakkında kısa bilgi ve literatür için bkz. Belke & Restle, 1984: 197-198, 157, 174-175, 138-143, 179.

²⁹ Söz konusu yazıt için bkz. Maricq, 1958: 310-314; Dodgeon & Lieu, 2002: 49; Feld, 2005: 121.

³⁰ Isauria'nın III Gordianus zamanında bir eyalet olduğu Karaman'ın batısında bulunan Losta'dan (Akarköy) ele geçmiş Latince bir ithaf yazıtından (Paris & Radet, 1886: 511 no. 26; Sterrett, 1888: 23 no. 20; CIL, III no. 6783; Laming-Pascher, 1992: 44 no. 37) bilinmektedir. Bu konuda bkz. Belke & Restle, 1984: 54; Feld, 2005: 86-87.

(Amm. Marc. XIV: II 1-20; XIX: XIII 1-2; XXVII: IX 6-7)³¹. Söz konusu olaylar sırasında isyancılar, komşu bölgeler olan Kilikia, Pamphylia ve Lykia ile birlikte Lykaonia kentlerine de saldırmışlardır (Gaillard-Seux, 2015: 267; Mitchell, (2014/2016): 499). Özellikle MS 354 yılı olayları sırasında haydut çeteleri kıyıya saldırdıktan sonra Güney Lykaonia'daki Laranda'ya kadar çekilerek bölgede huzursuzluğa yol açmışlardır (Amm. Marc. XIV: II 4; Matthews, 1989: 360; Breytenbach & Zimmermann, 2018: 52). MS 354 yılı isyanında haydutların bir taraftan kıyıdaki tahıl yüklü gemileri ele geçirirken, diğer taraftan Lykaonia'ya saldırmış olmaları onların bu girişimlerinde temel amaçlarının tahıl elde etmek olduğunu düşündürmektedir (Kurt, 2019: 387). Nitekim 354 yılı isyanlarının sebepleri arasında bölgede yaşanan şiddetli kıtlığın olduğuna dair görüşler ileri sürülmüştür (Rougé, 1966: 307; Pottier, 2005: 448-451).

MS 297-371 yılları arasında Lykaonia'nın güneyi Isauria Eyaleti sınırları içerisinde yer almıştır (Ramsay, 1904: 58 Table I 82). Kaisareialı Basileios'un yazmış olduğu bir mektuptan (Basileios, *ep.* 138.2) anlaşıldığı kadarıyla imparator Valens zamanında (MS 364-378), MS 371 yılında Lykaonia dışında Pisidia, Isauria ve Galatia'yı da kapsayan bağımsız bir Lykaonia eyaleti meydana getirilmiştir (Belke & Restle, 1984: 54-55, 86-87; Mitchell, 1993: II 161; Feld, 2005: 88; Theonemann, 2011: 186 dn. 5)³¹. *Praeses* unvanlı yöneticiler tarafından idare edilen yeni eyaletin merkezi *metropolis* Ikonion idi (Laming-Pascher, 1992: 30; Mitchell, 1993: II 161; Breytenbach & Zimmermann, 2018: 55). Kaisareialı Basileios, söz konusu mektupta maalesef Lykaonia'nın bağımsız bir eyalete dönüştürülme nedeninden söz etmemektedir. Ancak eyaletin oluşturulmasında bölgede Hıristiyanlığı yayma çabaları ve Isauria'daki piskoposluk bölgelerinde yapılacak yeni düzenlemelerin etkili olmuş olabileceği konusunda görüşler ileri sürülmüştür (Rougé, 1966: 283 dn. 4; Belke & Restle, 1984: 55 dn. 67; Feld, 2005: 99). Fakat eyaletin meydana getirilmesinde MS 4. yüzyılda Isauria'da meydana gelen ve daha önce de söz edildiği üzere Lykaonia'nın da içerisinde bulunduğu komşu bölgelerde çok önemli yansımaları olan olaylar da etkili olmuş olmalıdır (Gaillard-Seux, 2015: 267-268). Nitekim Ammianus Marcellinus'un (XXVII: IX 6-7) sözünü ettiği üç isyanın sonuncusu olan 368 olaylarından hemen sonra MS 371'de, Lykaonia'yı ayrı bir eyalet haline getiren düzenlemelerin yapılmış olması bu açıdan dikkat çekicidir.

Ancak bütün bu düzenlemeler Isaurialıların yeniden isyan etmelerini engelleyememiş olmalı ki MS 375 yılında onların yeni bir isyanından söz edilmektedir (Hild & Hellenkemper, 1990: 37-38; Lenski, 1999b: 308-329; Feld, 2005: 150-155). I. Theodosius'un (MS 379-395) imparatorluğunda Anadolu ve Lykaonia'nın da içerisinde yer aldığı tüm doğuda nispeten bir istikrar dönemi yaşanmıştır. *Notitia Dignitatum*'a göre (Not. Dign., *Or.* 1.96, 2.35, 24.16) Lykaonia, Asia *diocesis*inin *vicarius*unun yönetimi altındaki bir *praeses* tarafından idare edilmiştir (Breytenbach & Zimmermann, 2018: 56). II. Theodosius'un (MS 402-450) imparatorluğunun ilk zamanlarında Isaurialılar Pamphylia, Lykia, Pisidia ve Lykaonia gibi komşu bölgelere saldırmışlar ve Pidisialıları ile birlikte Lykaonialıları da köleleştirmişlerdir (Philos., XI 8; Mitchell, (2014/2016): 500). Pamphylia, Pisidia ve Lykaonia'yı sakinleştirmek amacıyla imparator yapılan I. Leon (MS 457-474), Isauria ile birlikte Lykaonia'yı askeri yetkilerle donatılmış bir yönetici olan *comes*in yönetimine vermiştir (Levick, 1967: 176). Nitekim MS 471 tarihli bir yasadan da Lykaonia Eyaleti'nin *comes* unvanlı yöneticileri (*comes Lykaoniae*) bilinmektedir (Iust. Nov., XXVII 1.2; Feld, 2005: 99). Bu bağlamda Karaman'ın 47 km kuzeydoğusunda Ayrancı ilçesi sınırları içerisinde yer alan Sidamaria'da (Ambar Köyü) MS 4.-6. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiş iki yazıt *comes* unvanının geçmiş olması bakımından önem arz etmektedir. Bu mezar yazıtlarından ilki (Callander, 1906: 165 no. 27; Laming-

³¹ Modern kaynaklarda Isauria isyanları için ayrıca bkz. Rougé, 1966: 292-295; Matthews, 1989: 360-362; Shaw, 1990: 240-244; Lenski, 1999a: 441-442; Hopwood, 1999b: 200-205; Feld, 2005: 139-150; Pottier, 2005: 444-448; Kurt, 2018d: 808-814.

³¹ Lykaonia eyaletinin sınırları için ayrıca bkz. Rougé, 1966: 283; Belke & Restle, 1984: 54, 86, 239; Feld, 2005: 99.

Pascher, 1992: 102 no. 141) sadece adının ilk iki harfi okunabilen bir *comesin*, ikinci yazıt ise (Davis, 1879: 277; Laming-Pascher, 1992: 103 no. 142) Maria adındaki kadının babası olan bir *comesin* varlığını belgelemektedir. Maalesef yazıtın içeriğinden burada geçen *comeslerin* görev ve yetkilerine dair bir bilgi edinilememektedir. *Comes* unvanlı yöneticilerin imparatorluk topraklarından sorumlu sivil görevli kişiler olduğu düşünülebileceği gibi (Laming-Pascher, 1992: 103; Aşkın & Kurt, 2019: 5) komşu bölge Isauria'nın karışık durumu da düşünüldüğünde askeri yetki ile donatılmış bir Lykaonia eyaleti valisi olması da ihtimal dâhilindedir.

Justinianus (MS 527-565) *praefectus praetorio* görevinde bulunan Kappadokialı Ioannes tarafından hazırlanan ve MS 535 yılına tarihlenen yasalarla Pontus, Pisidia, Thrakia ve Isauria ile birlikte Lykaonia'nın yönetimi ele alınmıştır (Iust. Nov., VIII 25). Bu yasalardan anlaşıldığına göre Lykaonia, MS 535'ten itibaren Justinianus tarafından askeri güce de sahip bir *praetorum* yönetimine verilmiştir (Belke & Restle, 1984: 75; Mitchell, 1993: II 161; Breytenbach & Zimmermann, 2018: 58; Lee, 2013: 255).

3. Sonuç

Genel olarak Konya ve Karaman ovalarını içerisine alan Lykaonia, Roma'nın gerek Cumhuriyet ve gerekse İmparatorluk dönemi Anadolu politikalarında ve idari düzenlemelerinde önemli bir yere sahip olmuştur. Lykaonia, Roma tarafından Anadolu'da bağımlı krallıklar eliyle yönetim ve eyaletleştirme adına yapılmış bütün düzenlemelerin içerisinde bir şekilde yer almıştır. Bu bağlamda Lykaonia ilk dönemlerde bağımlı krallar yönetimine bırakılmıştır. Ancak daha sonra Anadolu'daki dolaylı Roma yönetimi doğrudan yönetime dönüşünce büyük eyaletler arasında el değiştirmiştir.

Roma'nın Anadolu'ya dair siyasal ve idari düzenlemelerinde Lykaonia'nın sürekli olarak yer almasının başta stratejik, siyasal ve ekonomik olmak üzere pek çok nedeni vardır. Ancak Roma'nın Lykaonia'nın Anadolu'da izlemiş olduğu politikalarda ve eyaletleştirme adına yapmış olduğu düzenlemelerde öncelikli bir yere sahip olmasında, kuşkusuz bölgenin Roma için yönetimi güç, sorunlu ve sık sık karışıklıkların ya da haydutluk faaliyetlerinin yaşandığı bölgelere yakınlığı en temel etkenlerden birisini oluşturmuştur. Roma yönetimi bölgedeki her karışıklıktan sonra bir takım idari düzenlemelere gitmiş, komşu bölge Lykaonia da bir şekilde söz konusu düzenlemeler içerisinde yer almıştır. Örneğin Isauria'da MS. 4. yüzyılda yaşanan hemen her olaydan sonra yapılan düzenlemeler içinde Lykaonia da yer almıştır. Bu bağlamda Lykaonia'nın tarihi gelişim ve idari yapısının şekillenmesinde yakın bölgelerde ve özellikle Isauria'da meydana gelen olaylar belirleyici olmuştur.

Roma'nın idaresinde Lykaonia'nın kuzey ve güneyinin tarihi gelişimi ile idari yapısının farklılıklar gösterdiği dikkatlerden kaçmamaktadır. Buna göre Lykaonia'nın kuzeyi daha çok Galatia eyaletinin bir parçasını oluşturacak şekilde düzenlenmiş ve tarihi gelişimi de söz konusu eyaletlerle paralellik göstermiştir. Ancak Kuzey Lykaonia için de geçerli olan verimli arazileri dışında Toros geçitleri ve dağlık sahaları kontrol eden konumu ile Toros madenlerine yakınlığından ötürü stratejik açıdan büyük önem taşıyan Güney Lykaonia, Roma yöneticilerinin politikalarında kuzeyine göre daha öncelikli bir yere sahip olmuştur. Bu nedenle bölge ya ayrı bir birlik olarak düzenlenmiş ya da Roma'nın en sadık ve güvenilir müttefiklerinin yönetimine emanet edilmiştir.

Kaynakça

Abay, N. (2018). Lykaonia Koinon Tarihi ve Sikkeleri. *Asia Minor Studies*, 6(12), 1-13.

AE L'année Epigraphique, Paris.

Ansel, C. (2015). Les "personnifications des provinces orientales" sur l'architecture romaine. *Archéologie et Préhistoire*, Université Charles de Gaulle, Lille III.

- App. *Mith.* Appian, *Mithradatic Wars*. (H. White, Çev.). Cambridge: Harvard University Press, 1913.
- App. *Bel. Civ.* Appian, *The Civil Wars*. (H. White, Çev.). Cambridge: Harvard University Press, 1913.
- Arslan, M. (2000). *Antikçağ Anadolu'sunun Savaşçı Kavmi Galatlar*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat yayınları.
- Aşkın, E. & Kurt, M. (2019). Sidamaria Antik Kenti Üzerine Gözlemler. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-14.
- Bahar, H. (1999). *Demir Çağında Konya ve Çevresi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı yayınları.
- Ballance, M. (1957). The Site of Derbe: A New Inscription, *Anatolian Studies*, 7, 147-151.
- Ballance, M. (1958). Roman Roads in Lycaonia. *Anatolian Studies*, 8, 223-234.
- Barrett, A. A. (1978). "Polemo II of Pontus and M. Antonius Polemo", *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 27(3), 437-448.
- Belke, K. & Restle, M. (1984). *Galatien und Lykaonien*, Tabula Imperii Byzantini, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften Philosophisch-Historische Klasse Denkschriften 172, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Breytenbach, C. & Zimmermann, C. (2018). *Early Christianity in Lycaonia and Adjacent Areas: From Paul to Amphilocheus of Iconium*, Early Christianity in Asia Minor, Leiden/Boston: Brill.
- Bryce, T. R. (1992). Lukka Revisited. *Journal of Near Eastern Studies*, 51(2), 121-130.
- Callander, T. (1906). Explorations in Lycaonia and Isauria, 1904. (W. M. Ramsay, ed.), *Studies in the History and Art of the Eastern Provinces of the Roman Empire* içinde (ss. 157-180). Aberdeen: Aberdeen University Press.
- Cass. Dio, *Dio's Roman History*, (E. Cary, Çev.), London: William Heinemann, The Loeb Classical Library, 1955.
- CIL III *Corpus Inscriptionum Latinarum*, Inscriptiones Asiae Provinciarum Europae Graecarum Illyrici Latinae, (Theodorvs Mommsen, ed.), Berolini, 1873.
- Cic. *Ad. Att.* Marcus Tullius Cicero, *Letters to Atticus*. (D. R. Shackleton Bailey, Çev.). Cambridge: Harvard University Press, 1999.
- Cornelius, Fr. (1958). Geographie des Hethiterreiches. *Orientalia*, Nova Series, 27(3), 225-251.
- Cronin, H. S. (1902). First Report of a Journey in Pisidia, Lycaonia, and Pamphylia. *The Journal of Hellenic Studies*, 22, 94-125.
- Davis, E. J. (1879). *Life in Asiatic Turkey, a journal of travel in Cilicia, Isauria, and parts of Lycaonia and Cappadocia*, London: Edward Stanford, 55, Charing Cross, S. W.
- Demircioğlu, H. (1987). *Roma Tarihi I. Cilt Cumhuriyet I. Kısım Menşelerden Akdeniz Havzasında Hakimiyet Kurulmasına Kadar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu yayınları.
- Destephen, S. (2007). La Frontière Orientale De La Province D'Asie: Le Dossier De Takina. *Epigraphica*, 40, 147-173.
- Dmitriev, S. (2000). Observation on the Historical Geography of Roman Lycaonia. *Greek, Roman, and Byzantine Studies*, 41, 349-375.

- Dodgeon, M. H. & Lieu, S. N. C. (2002). *The Roman Eastern Frontier and the Persian Wars AD 226-363, A Documentary History*, London-New York: Roudledge.
- Eutr., *Breviarium [Breviarium Historiae Romanae ab Urbe Condita]: Eutropius, Roma Tarihinin Özeti*. (Ç. Menzilioğlu, Çev.). İstanbul: Kbalacı yayınevi, 2007.
- Feld, K. (2005). *Barbarische Bürger: Die Isaurier und das Römische Reich*. Berlin-New York: Walter de Gruyter.
- Ferrary, J.-L. (1978). *Rome et la conquete du monde méditerranéen*, II, (C. Nicolet, ed.), Genève d'un empire içinde (ss. 465-942). Paris: Presses Universitaires de France.
- Ferrary, J.-L. (2000). Les governors des provinces romaines d'Asie Mineure (Asie et Cilicie), depuis l'organisation de la province d'Asie jusqu'à la première guerre de Mithridate (126-88 av. J.-C.). *Chrion*, 30, 161-194.
- Ferrary, J.-L. (2001). Rome Et Les Cités Grecques D'Asie Mineure Au IIe Siècle. (Alain Bresson & Raymond Descat, ed.), *Les Cités D'Asie Mineure Occidentale Au Au IIe Siècle a.C* içinde (ss. 93-106). Bordeaux: Pessac.
- Franck, L., (1966). Sources classiques concernant la Cappadoce. *Revue Hittite Asianique*, 78, 1966, 9-117.
- French, D. H. (1981). Milestones of Pontus, Galatia, Phrygia and Lycia. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 43, 149-174.
- French, D. H. (1984). The Site of Dalisandos. *Epigraphica Anatolica*, 4, 85-96.
- Gaillard-Seux, P. (2015). Portraits d'empereurs dans l'Histoire Auguste: de l'empereur en animal à l'image de Typhon. (P. Blaudeau & P. V. Nuffelen, ed.), *L'historiographie tardo-antique et la transmission des savoirs* içinde (ss. 259-282). Berlin/Boston: Walter de De Gruyter GmbH, 259-282.
- Gruen, E. S. (2008). The expansion of the empire under Augustus. The Augustan Empire 43 B.C.- A. D. 69. A. K. Bowman, E. Champlin, A. Lintott (Cilt eds.), *Cambridge Ancient History: Cilt X*, (ss. 147-197), Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge Histories Online.
- Grünawald, T. (2004). *Bandits in the Roman Empire Myth and Reality*, Translated by John Drinkwater, London and New York: Routledge Tylor & Francis Group.
- Hamilton, W. J. (1842). *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia; With Some Account of Their Antiquities and Geology*, volume: I-II, London: John Murray, Albremarle Street.
- Hassal, M., Crawford, M. & Reynolds, J. (1974). Rome and the Eastern Provinces at the End of the Second Century B.C., *The Journal of Roman Studies*, 64, 195-220.
- Head, B. V., (1911). *Historia Numorum A Manual of Greek Numismatics*, Oxford: At The Clarendon Press.
- Hild, F. & Hellenkemper, H. (1990). *Kilikien und Isaurien*, Tabula Imperii Byzantini 5, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Hill, G. F. (1900). *Catalogue of The Greek Coins of Lycaonia, Isauria and Cilicia, Trustess of The British Museum*, London: Printes By Gilbert And Rivington, Ltd., St. John's House, Clerkenwell, E.C..
- Hind, J. G. F. (2008). Mithridates. The Last Age of the Roman Republic 146-43 B.C.. J. A. Crook, A. Lintott, E. Rawson (Cilt ed.), *The Cambridge Ancient History: Cilt IX*, (ss. 129-164). Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge Histories Online.

- Hopwood, K. (1999a). Bandits, between Grandees and the State: The Structure of Order in Roman Rough Cilicia. (K. R. Hopwood, ed.), *Organised Crime in the Ancient World* içinde (ss. 177-205), London: Duckworth.
- Hopwood, K. (1999b). Ammianus Marcellinus on Isauria. (J. W. Drijvers & D. Hunt, ed.), *The late Roman World and its Historian. Interpreting Ammianus Marcellinus* içinde (ss. 198-205). London-New York: Routledge.
- IGR III *Inscriptiones Graecae ad res Romanas Pertinentes III*, (R. Cagnat & G. Lafaye, ed.), Paris: Ernest Leroux, 1906-1927.
- ILS *Inscriptiones Latinae Selectae*, (H. Dessau, ed.), Berolini: Apud Weidmannos, 1892.
- Iust., *Epitoma [Epitoma Historiarum Philippicarum]: Lat. Iustinus, Trogi Pompei Historiarum Philippicarum Epitoma*. (J. S. Watson, Çev.). London: Henry G. Bohn, York Street, Convent Garden, 1853.
- Iust. Nov. *Les Nouvelles De L'Empereur Justinien*. (M. Berenger, Çev.). Metz: De L'Imprimerie De C. Lamot, 1811.
- Jones, A. H. M. (1971). *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford: At Clarendon Press.
- Joseph., *Bell. Jud. Flavius Josephus, De bello Judaico libri VII. From vol 6 of Flavii Iosephi Opera*. (B. Niese, ed.). Berolini: Wiedmann, 1899.
- Kaesarealı St. Basil, *Epistulae, Letters, Basil: Letters and Select Works*. (Philip Schaff, ed.). Edinburgh: T&T Clark, 1895.
- Kaya, M. A. (2005). Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 38, 11-30.
- Kaya, M. A. (2009). Anadolu'da Roma Egemenliği (İÖ 205-25). *Doğu Batı*, 49, 195-234.
- Kaya, M. A. (2011). *Anadolu'da Galatlar ve Galatya Tarihi*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kaya, M. A. & Taşdöner, K. (2016). Roma İmparatoru Hadrianus ve Anadolu: Geziler, Eyaletler ve Kentler. (Burak Takmer, Ebru N. Akdoğan Arca & Nuray Gökçalp Özdil, ed.). *Vir Doctus Anatolicus Studies In Memory of Sencer Şahin/Sencer Şahin Anısına Yazılar* içinde (ss. 494-513). İstanbul: Kabalcı yayıncılık, Kuzgun yayınevi.
- Ksenop., *Anabasis Onbinlerin Dönüşü*. (Tanju Gökçöl, Çev.). İstanbul: Sosyal yayınları, 1998.
- Kurt, M. (2010). Antik Lykaonia'da Yönetim ve Şehirleşme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 119-132.
- Kurt, M. (2018a). Roma'nın Principatus Dönemi Anadolu Politikaları ve Eyalet Düzenlemeleri Çerçevesinde Dağlık Kilikia Bölgesi, *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-16.
- Kurt, M. (2018b). Antik Lykaonia'da Tarımsal Üretim ve Malikaneler. (L. Gürkan GÖKÇEK,ERCÜMENT YILDIRIM & OKAY PEKŞEN, ed.). *Anadolu'nun Eski Çağlarında İktisadi Ve Zirai Hayat* içinde (ss. 597-638). İstanbul: Değişim yayınları.
- Kurt, M. (2018c). Karadağ'ın Tarihi ve Araştırmaları. (Doç. Dr. İdris Nebi UYSAL & Prof. Dr. Mehmet MERCAN, ed.). *Karaman Kitabı Üçüncü Cilt: Karaman ve Tarih* içinde (ss. 23-56). İstanbul: Karaman Belediyesi Kültür yayınları.
- Kurt, M. (2018d). MS 4. Yüzyılda Isauria Eyaleti'nin Siyasal ve İdari Yapısı. *Belleten*, LXXXII(295), 803-828.

- Kurt, M. (2019). Yazılı Kaynaklara Göre Eski Çağda Karaman (Landa/Laranda) Kenti. (Prof. Dr. Hüseyin MUŞMAL, Dr. Öğr. Üyesi Erol YÜKSEL & Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali KAPAR, ed.). *Karaman Araştırmaları – İçinde* (ss. 381-392). Konya: Palet yayınları.
- Laming-Pascher, G. (1992). *Die Kaiserzeitlichen Inschriften Lykaoniens I*, Phil.-hist. Kl. 232, Ergänzungsbände zu den Tituli Asiae Minoris 15, Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Lee, A. D. (2013). *From to Byzantium AD 363 TO 565 The Transformation of Ancient Rome*, Edinburg: Edinburgh University Press.
- Lenski, N. (1999a). Assimilation and Revolt in the Territory of Isauria, from the 1st Century BC to the 6th Century AD. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 42(4), 413-465.
- Lenski, N. (1999b). Basil and the Isaurian Uprising of A. D. 375. *Phoenix*, 53(3-4), 308-329.
- Levick, B. (1967). *Roman colonies in Southern Asia Minor*, Oxford: Oxford at the Clarendon Press.
- Levick, B. (2008a). The East. Greece (including Crete and Cyprus) and Asia Minor. A. K. Bowman, E. Champlin, A. Lintott (Cilt eds.), *Cambridge Ancient History: Cilt X*, (ss. 641-675), Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge Histoires Online.
- Levick, B. (2008b). Greece and Asia Minor. The High Empire A.D. 70-192, A. K. Bowman, P. Garnsey & D. Rathbone (Cilt ed.), *Cambridge Ancient History: Cilt XI*, (ss. 605-634), Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge Histoires Online.
- Liebmann-Frankfort, T. (1969). *La frontière orientale dans la politique extérieure de la République romaine: depuis le traité d'Apamée jusqu'à la fin des conquêtes asiatiques de Pompée (189/188-63)*, Bruxelles: Palais des Académies.
- Lintott, A. (2008), Political history, 146-95 B.C. The Last Age of the Roman Republic 146-43 B.C., J. A. Crook, A. Lintott & E. Rawson (Cilt ed.), *The Cambridge Ancient History: Cilt IX*, (ss. 40-103). Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge Histoires Online.
- Liv., *Ab urbe condita*, *Livy, from the Founding of the City I-XIII*. (B. O. Foster, F. G. Moore, E. T. Sage & A. C. Schlesinger, Çev.). Cambridge: Harvard University Press, 1919-1959.
- Magie, D. (1950). *Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century After Christ*, I-II, New Jersey: Princeton University Press.
- Malay, H. (1987). Batı Anadolu'da Aristonikos Ayaklanması. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, III, 13-47.
- MAMA VIII *Monumenta Asiae Minoris Antiqua VIII: Monuments from Lycaonia, The Pisido-Phrygian Borderland, Aphrodisias*, (W. M. Calder & J. M. R. Cormack, ed.), Manchester: Manchester University Press, 1962.
- Marek, C. (2010). *In the Land of a Thousand Gods A History of Asia Minor in the Ancient World*, Princeton-Oxford: Princeton University Press.
- Maricq, A. (1958). *Classica et Orientalia*, 5. Res Gestae Divi Saporis. *Syria*, 35, 295-360.
- Matthews, J. (1989). *The Romans Empire of Ammianus with a new introduction*, London: Michigan Classical Press.
- McDonald, A. H. (1967). The Treaty of Apamea (188 B.C.). *The Journal of Roman Studies*, 57, 1(2), 1-8.

- MDAI(A) *Mitteilungen des deutschen archäologischen Instituts. Athenische Abteilung* (Berlin).
- Mitchell, S. (1993). *Anatolia: Land, Men and Gods in Asia Minor, The Rise of the Church*, I-II, Oxford: Clarendon Press.
- Mitchell, S. (2016). *Geç Roma İmparatorluğu Tarihi M.S. 284-641*, (Turhan Kaçar, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu yayınları (Orijinal eserin yayın tarihi 2014).
- Mitford, T. B. & Andrews, St. (1980). Roman Rough Cilicia. H. Temporini & W. Haase, (dizi ed.) & H. Temporini (cilt ed.). *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt: Cilt II 7(2)*, (ss. 1230-1257). Berlin/New York: Walter de Gruyter.
- Not. Dign. *Notitia Dignitatum: Accedunt notitia urbis Constantinopolitane et Laterculi provinciarum*, (O. Seeck, ed.), Berolini: Apud Weidmannos, 1876.
- OGIS *Orientalis Graeci Inscriptiones Selectae Supplementum Sylloges Inscriptionum Graecarum*, (Wilhelmus Dittenberger, ed.), Volumen Altertum, Lipsiae: Apud S. Hirzel, 1905.
- Paris, P. – Radet, G. A. (1885). Deux nouveaux gouverneurs de provinces. *Bulletin de correspondance hellénique*, 9, 433-436.
- Pelling, C. (2008). The Triumviral Period. The Augustan Empire. 43 B.C.- A. D. 69, A. K. Bowman, E. Champlin & A. Lintott (cilt ed.), *Cambridge Ancient History: Cilt X*, (ss. 1-69). Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge Histories Online.
- Philos. Philostogorius, *Church History*. (P. R. Amidon, Çev.). Atlanta: Society of Biblical Lit, 2007.
- Poláček, V. (1969). La paix d'Apamée. *Listy filologické / Folia philologica*, 92(1), 1-18.
- Polyb., *Historia Polybius, The Histories I-VI*. (W. R. Paton, Çev.). Cambridge: Harvard University Press, 1922-1927.
- Pottier, B. (2005). Banditisme et révolte en Isaurie au IVe et Ve siècles vus par les Isauriens eux-mêmes. La Vie de Saint Conon. *Mediterraneo antico. Economie, società, culture*, 8(2), 443-474.
- Ptolem. Claudius Ptolemy, Claudii Ptolemaei, *Geographia*. (C. F. A. Nobbe, ed.). Lipsiae: Sumptibus et Typis Caroli Tauchnitii, 1845.
- Ramsay, W. M. (1890). *The Historical Geography of Asia Minor*, Supplementary Papers, Volume IV, London: John Murray, Albemarle Street.
- Ramsay, W. M. (1901). Note sur le sarcophage d' Ambar-Arasi. *Revue des Études Anciennes*, 3(4), 358.
- Ramsay, W. M. (1904). Lycaonia. *Jahreshefte Des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien* içinde (Band VII, ss. 57-132). Wien: Alfred Hölder.
- Ramsay, W. M. (1905). Lycaonian and Phrygian Notes. (Continued). *The Classical Review*, 19(8), 413-429.
- Ramsay, W. M. (1924). Studies in the Roman Province Galatia. VI.—Some Inscriptions of Colonia Caesarea Antiochea. *The Journal of Roman Studies*, 14, 172-205.
- Ramsay, W. M. (1926). Studies in the Roman Province Galatia. *The Journal of Roman Studies*, 16, 102-119.
- Rémy, B. (1986). *L'évolution administrative de L'anatolie aux trois premiers siècles de notre ère*, collection d'études Romaines et Gallo-Romaines, Nouvelle série no. 5, Lyon: Diff. De Boccard.

- Rémy, B. (1989). Les carrières sénatoriales dans les provinces romaines d'Anatolie au Haut-Empire (31 av. J.-C. – 284 ap. J.-C.) (Pont-Bithynie, Galatie, Cappadoce, Lycie-Pamphylie et Cilicie. Istanbul: Institut Français d'Études Anatoliennes-Georges Dumézil.
- Rigsby, K. J. (1988). Provincia Asia. *Transactions of the American Philological Association* (1974-2014), 118, 123-153.
- Rougé, J. (1966). L'Histoire Auguste et l'Isaurie au IVe Siècle. *Revue des études anciennes* LXVIII(3-4), 282-315.
- Ruge, W. (1924). Laodikeia (4). *Real Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft* içinde (Cilt XII/1, ss. 721-722). Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung Stuttgart.
- Ruge, W. (1927). Lykaonia. *Real Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft* içinde (Cilt XIII/2, ss. 2253-2265). Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung Stuttgart.
- Sartre, M. (1991). *L'Orient Roman, Provinces et sociétés provinciales en Méditerranée orientale d'Auguste aux Severes (31 avant J.-c. – 235 après J.-C.)*, Paris: Editions du Seuil.
- Sartre, M. (1995). *L'Asie Mineure et l'Anatolie d'Alexandre à Dioclétien (IVe s. av. J.-C./IIIe s. ap. J.-C.)*, Paris: Armand Colin.
- Sayar, M. H. (1995). Cornelius Dexter, Statthalter de Provinz Kilikien. *Epigraphica Anatolica*, 24, 127-129.
- SEG XVIII (A.G. Woodhead, ed.). *Supplementum Epigraphicum Graecum: Cilt XVIII*. Leiden: Sijthoff, 1962.
- SHA, *Prob. The Scriptorum Historiae Augustae, Probus*, Cilt III, (D. Magie, Çev.), The Loeb Classical Library, London: Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1998.
- Shaw, B. D. (1990). Bandit Highlands and Lowland Peace: The Mountains of Isauria-Cilicia. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 33(2), 199-233.
- Sherwin-White, A. N. (1976). Rome, Pamphylia and Cilicia, 133-70 B.C. *The Journal of Roman Studies*, 66, 1-14.
- Sherwin-White, A. N. (1977). Roman Involvement in Anatolia, 167-88 B.C. *The Journal of Roman Studies*, 67, 62-75.
- Sherwin-White, A. N. (1984). *Roman Foreign Policy in the East 168 BC to AD 1*. London: Duckworth.
- Sherwin-White, A. N. (2008). Lucullus, Pompey and the East. The Last Age of the Roman Republic 146-43 B.C., J. A. Crook, A. Lintott & E. Rawson (Cilt ed.). *The Cambridge Ancient History: Cilt IX*, (ss. 229-273). Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge Histories Online.
- Simon, Z. (2019). The Origins of Lycaonia. (Çiğdem Maner, ed.). *Crossroads, Konya Plain from Prehistory to the Byzantine Period/ Kavşaklar, Prehistorik Çağ'dan Bizans Dönemine Konya Ovası*, (ss. 107-120). İstanbul: Ege yayınları.
- Sterrett, J. R. S. (1888). *The Wolfe Expedition to Asia Minor*. Papers of the American School at Athens III, Boston: Damrell and Upham.
- Strab., *Gographika Antik Anadolu Coğrafyası* Kitap: XII-XIII-XIV. (Adnan Pekman, Çev.). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat yayınları, 2000.
- Summer, G. V. (1978). The Piracy Law from Delphi and the Law of the Cnidos Inscription. *Greek Roman and Byzantine Studies*, 19, 211-225.

- Swoboda, H., Keil, J. & Knoll, F. (1935). *Denkmäler aus Lykaonien, Paphlyien, und Isaurien*. Deutsche Gesellschaft der Wissenschaften und Künste für die Tschechoslowakische Republik in Prag, Brün/Prag/Leipzig/Wien: Verlag Rudolf M. Rohder.
- Syme, R. (1939). Observations on the Province of Cilicia. (W. M. Calder & Josef Keil ed.). *Anatolian Studies Presented to William Heprun Buckler* içinde (ss. 299-332). Manchester: Manchester University Press.
- Syme, R. (1987). Isaura and Isauria. Some Problems. (Edmond Frézouls, ed.). *Sociétés urbaines, sociétés rurales dans l'Asie Mineure et la Syrie hellénistiques et romaines* içinde (ss. 131-147). Strasbourg: AECR.
- Syme, R. (1995). *Anatolica Studies in Strabo*, Oxford: Clarendon Press.
- Tac. *Ann. Annales, The Annals*. (J. Woodman, Çev.). Indianapolis/Cambridge: Hackett Publishing Company, 2004.
- Tekin, O. (2008). *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, İstanbul: İletişim yayınları.
- Theonemann, P. (2011). Amphylochus of Iconium and Lycaonian Asceticism. *The Journal Roman Studies*, 101, 185-205.
- Tozan, M. (2013). Marcus Antonius'un Korsanlara Karşı Seferi ve Lex De Provinciis Praetoriis. *Tarih Okulu*, XIV, 1-26.
- Tozan, M. (2014). Gaius Gracchus'un Politik Hedefleri ve Phrugia ile Lycaonia'nın Asia Eyaleti'ne Bağlanması. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 33(55), 23-43.
- Tozan, M. (2016). Cicero'nun Cilicia Valiliği. *Cedrus*, IV, 105-126.
- Ünal, A. & Girginer, K., S. (2007). *Kilikya-Çukurova İlkçağlardan Osmanlılar Dönemine Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji*, İstanbul: Homer Kitabevi.
- Waddington, W. H. (1883). Numismatique de L'Isaurie et de la Lycaonie. *Revue Numismatique*, 1, 24-63.
- Vitale, M. (2010). Zwei neue Prägephasen des "Koinon von Lycaonia" unter Antonieus Pius und Maximinus Thrax: neue Erkenntnisse zum Landtag der Eparchie Lycaonia. *Schweizer Münzblätter*, 240, 103-111.
- Vitale, M. (2012). Eparchie und Koinon in Kleinasien von der ausgehenden Republik bis ins 3. Jh. N. Chr. *Forschungsstelle Asia Minor im Deminar für Alte Geschichte der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster, Asia Minor Studien*, Band 67, Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.
- von Aulock, H., (1976), *Münzen und Städte Lykaoniens*, Tübingen: Ernst Wasmuth.
- Ziegler, R. (1999). Das Koinon der drei Eparchien Kilikien, Isaurien und Lykaonien im späten 2. Und frühen 3 Jh. N. Chr.. *Asia Minor Studien*, 34, 137-152.
- Zos., *Zosimus (ΖΩΣΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΑ)*. (Weberi, ed.). *Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae*, Bonn: Impensis, 1837.

Harita -1: Antik Lykaonia Bölgesi.

